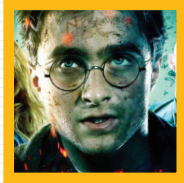

جلوی کتاب‌سازی در حوزه کودک و نوجوان را بگیرید

گفت‌وگو باندر قدیانی، مدیر انتشارات قدیانی

۱۸

تحت فرمان درآوردن دنیای جادوگران

مجموعه ۷جلدی «هری پاتر» محبوب نوجوانان سراسر جهان است

۲۰

چهارشنبه ۱۰ خرداد ۱۴۰۲ | ۱۱ ذی‌القعده ۱۴۴۴ | سال سی و یکم | شماره ۸۷۸۷

همیشه برای فرهنگ

عکس: همشهری/محمدعلی عباسی نژاد

خانواده‌ها برای خرید کتاب از ترجمه‌های فراوان حوزه کودک و نوجوان نگرانند

گمشده‌های کتاب کودک

بیشتر برای کودکان منتشر کنند که رده سنی آنها به نوجوانان نزدیک شده است. نوجوانان بیشتر در میان غرغه‌های ناشران عمومی و کودک‌نوجوان سردرگم بودند. چند نفر از نوجوانان با هم به نمایشگاه کتاب آمده بودند و به دنبال کتاب‌های مورد نظرشان می‌گشتند.

یکی از آنها که در دوره اول متوسطه تحصیل می‌کند، می‌گوید: «به دنبال کتاب خارجی هستم که چند ترجمه دارد اما نمی‌دانم کدام ترجمه بهتر است. همه در مدرسه درباره این کتاب داستان صحبت می‌کنند و می‌خواهم آن را بخرم و در کتابخانه‌ام داشته باشم.» از او می‌پرسم کتاب‌هایی را که می‌خوانی عموماً ترجمه است یا نویسنده ایرانی آن را نوشته؟

عنوان می‌کند که به خاطر درس و دیگر کلاس‌هایی که می‌رود وقت زیادی برای مطالعه ندارد اما ترجیحش خواندن کتاب‌های خارجی است. می‌گوید: قصه‌هایشان هیجان‌انگیز و جذاب است و نقاشی‌های کتاب (تصویری) جالبی دارند. به گفته یکی از ناشران، نوجوانان امروز کتاب‌های فانتزی را بیشتر می‌پسندند؛ کتاب‌های فانتزی‌ای که با قصه‌های جذاب توانسته دلمشغولی نوجوان امروز باشد.

گزارش

فهمه پناه‌آذر روزنامه‌نگار

همیشه یکی از بخش‌های شلوغ نمایشگاه، غرغه‌هایی که رنگارنگی محصولاتش، در میان انبوه کتاب‌های حاضر در بخش‌های نمایشگاه خود را به رخ می‌کشند. در نمایشگاه سسی و چهارم کتاب ۲۲۰ ناشران حضور داشتند. هر چند سال گذشته تعداد ناشران ۲۸۳ ناشر بود اما امسال تعداد ناشران فعال کمتر شده بود و جایش را به غرغه‌های فعالیت فرهنگی و کارگاه‌های آموزشی داده بود و البته از این غرغه‌ها بازدید خوبی هم شد.

قصه‌هایی که خواندنش هیجان دارد

با نگاهی به غرغه‌های فعال و قدم‌زن در میان کتاب‌هایی که بیشترشان برای گروه سنی کودک است، گویا ناشران ترجیح می‌دهند

نویسندگان جدید را نمی‌شناسم خرید کتاب‌های رنگ‌آمیزی و کتاب‌های کم‌هزینه با داستان‌های متعدد در نمایشگاه بیشتر دیده می‌شود. «کتاب‌های خوب با ترجمه خوب گران هستند و کتاب‌هایی که توسط نویسندگان جدید ایرانی نوشته شده را هم نمی‌شناسم.» این جملات را یکی دیگر از بازدیدکنندگان می‌گوید. وی که خودش دانشجویست با خواهرزاده‌اش به نمایشگاه آمده به قیمت کتاب‌ها اشاره می‌کند: «از نگاه بچه‌ها کتاب‌های جذاب آن است که رنگ و تصویر خوبی داشته باشد اما عموماً این کتاب‌ها در چند جلد توزیع می‌شوند و قیمت زیادی دارند. وقتی ۲ یا ۳ فرزند داری دیگر با این قیمت کتاب نمی‌توانی نیازهای همه‌شان را برآورده کنی.» قیمت زیاد باعث می‌شود که خانواده‌ها دیگر به تالیف کتاب یا ترجمه آن دقت نکنند؛ مگر آنکه به دنبال کتاب خاصی باشند. آن هم به گفته یکی از بازدیدکنندگان «از یک کتاب آنقدر ترجمه در بازار کتاب ریخته که نمی‌دانی کدامش را برای فرزندت بخری!»

کتاب خوب گران است

یکی از موضوعاتی که توجه‌ها را جلب می‌کند، خانواده‌هایی هستند که اصلی‌ترین معیارشان برای خرید کتاب، قیمت آن است. کتاب‌هایی که بر داشته می‌شوند و با دیدن قیمت پشت جلد باز در جایشان گذاشته می‌شوند. یکی از پدرهایی که با ۳ فرزندش به نمایشگاه آمده به قیمت کتاب‌ها اشاره می‌کند: «از نگاه بچه‌ها کتاب‌های جذاب آن است که رنگ و تصویر خوبی داشته باشد اما عموماً این کتاب‌ها در چند جلد توزیع می‌شوند و قیمت زیادی دارند. وقتی ۲ یا ۳ فرزند داری دیگر با این قیمت کتاب نمی‌توانی نیازهای همه‌شان را برآورده کنی.» قیمت زیاد باعث می‌شود که خانواده‌ها دیگر به تالیف کتاب یا ترجمه آن دقت نکنند؛ مگر آنکه به دنبال کتاب خاصی باشند. آن هم به گفته یکی از بازدیدکنندگان «از یک کتاب آنقدر ترجمه در بازار کتاب ریخته که نمی‌دانی کدامش را برای فرزندت بخری!»

رهبری

یادداشت

علی‌الله سلیمی روزنامه‌نگار

غلبه ترجمه، زنگ خطر کتاب کودک و نوجوان

صنعت نشر در کشور ما اغلب تابع برخی تغییر و تحولات فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی است که هر یک از این حوزه‌ها در مقاطع زمانی خاص، تولیدات صنعت نشر کشور را تحت تأثیر خود قرار داده و باعث ایجاد نوسان در روند طبیعی بازار نشر کشور می‌شوند.

ساده‌ترین و ملموس‌ترین نمود این مسئله، توجه بیش از حد معمول به یک موضوع یا محتوای خاص در یک محدوده زمانی معین است که معمولاً کوتاه‌مدت و گذراست و تا زمانی که یک چهره یا موضوع فرهنگی و اجتماعی خاص در مرکز توجه جامعه است، مورد توجه بخشی از فعالان صنعت نشر قرار می‌گیرد و بعدها با فروکش کردن تب آن مسئله در جامعه، طبیعتاً توجه آن گروه از اهالی صنعت نشر به آن موضوع هم به مرور کم و کمتر شده و در نهایت به حاشیه رانده می‌شود. این نوع نوسانات مقطعی و اغلب کوتاه‌مدت و در مواردی هم احساسی در بازار نشر که بیشتر با اتفاق‌ها و هیجانات اجتماع در ارتباط است، بخشی از اقتضانات این صنعت فرهنگی محسوب می‌شود و تا حدودی طبیعی است و جای نگرانی چندانی ندارد، اما مسئله زمانی بفرنج بین‌المللی کتاب در محل مصلی تهران باز دید کردند. ایشان موضوع کتاب کودک و نوجوان را در این بازدید مورد تأکید قرار دادند و گفتند: باید تا آنجا که امکان‌پذیر است در زمینه تولید کتاب‌های کودکان و نوجوانان متناسب با فرهنگ خودمان، تلاش شود تا از کتاب‌های بیگانه بی‌نیاز شویم.

باید از کتاب‌های بیگانه بی‌نیاز شویم

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، رهبر معظم انقلاب اسلامی ۱۳۴۴ به مدت ۳ ساعت از سی و چهارمین نمایشگاه بین‌المللی کتاب در محل مصلی تهران بازدید کردند. ایشان موضوع کتاب کودک و نوجوان را در این بازدید مورد تأکید قرار دادند و گفتند: باید تا آنجا که امکان‌پذیر است در زمینه تولید کتاب‌های کودکان و نوجوانان متناسب با فرهنگ خودمان، تلاش شود تا از کتاب‌های بیگانه بی‌نیاز شویم.

نسل‌های آینده شود. از موارد و مسائل جدی و مهم در این زمینه، تغییرات محسوس و قابل توجه در محتوای کتاب‌های کودکان و نوجوانان در بازار نشر کشورمان است که با پیشتازی کتاب‌های ترجمه‌ای از آثار تالیفی در بازار کتاب ایران در حال شکل‌گیری است؛ موضوع مهم و اثرگذاری که اگر به همین سرعت و میزان ادامه یابد، عواقب فرهنگی و اجتماعی ناگواری در پی خواهد داشت؛ چراکه با سرنوشت نسل‌های بعدی جامعه ایران در ارتباط مستقیم است و در صورت تداوم می‌تواند باعث ایجاد گسست‌های عظیم بین‌نسلی در سال‌های آینده شود. اهمیت این مسئله تا جایی است که اخیراً در یکی از بیانات مقام معظم رهبری هم مطرح شده و نشان از یک دغدغه مهم ملی و هویتی دارد. مقام معظم رهبری در بازدید از سی و چهارمین نمایشگاه کتاب تهران بر لزوم تولید در حوزه کودک و نوجوان تأکید کردند و فرمودند: «بنده بر کتاب کودک و نوجوان هم تأکید دارم؛ خوشبختانه دیدم در چندین غرغه بر این مسئله کار شده و باز تأکید می‌کنم برای کودکان و نوجوانان هر چه می‌تواند کتاب تهیه کرده و ما را از کتاب‌های بیگانه بی‌نیاز کند که بتوانیم کتاب‌هایی با فرهنگ و جهت‌گیری‌های خودمان را در اختیار نوجوانانمان بگذاریم.» این نگاه حکیمانه و دلسوزانه مقام معظم رهبری به مسئله فرهنگ و هویت ایرانی - اسلامی و تربیت صحیح نسل‌های آینده، وظیفه و مسئولیت نویسندگان و فعالان بازار نشر ایران و همچنین مسئولان فرهنگی مرتبط با موضوع کتاب در حمایت از کتاب‌های تالیفی در حوزه کودکان و نوجوانان را به‌مراتب سنگین‌تر می‌کند تا با تقویت و توسعه این بخش مهم فرهنگی، کتاب‌های تالیفی کودک و نوجوان، نیازهای فکری و فرهنگی نسل‌های آینده را تا حد نیاز و حتی فراتر از آن تأمین و کتاب‌های بیگانه با فرهنگ و هویت ایرانی و اسلامی را از صدرنشینی در بازار کتاب‌های کودک و نوجوان کشورمان خارج کرده و تعادل لازم در این حوزه فرهنگی تأثیرگذار را ایجاد کنند. واقعیت امر آن است که اغلب کتاب‌های کودک و نوجوان ترجمه‌ای در بازار نشر ایران یا هر کشور دیگری معمولاً بر اساس معیارها و نگاه رایج و اندیشه حاکم بر جامعه مبدأ نگارش یافته و منتشر می‌شود و با اصول، معیارها و مناسبات زندگی در جامعه مقصد، که اثر در آن ترجمه و منتشر می‌شود و کشور ما هم می‌تواند یکی از آن مقصدهای سرزمینی باشد، تناسب چندانی ندارد. مخاطب کودک و نوجوان در مواجهه با این نوع آثار ترجمه‌ای معمولاً با اصول و معیارهای ناشناخته‌ای برخورد می‌کند که اغلب ریشه‌های بومی و هویتی متناسب با سرزمینی که در آن زیست می‌کند، ندارد و در نتیجه تضاد آشکاری بین الگوهای فرهنگی و اجتماعی خود که اغلب جنبه نمادین و هویتی دارند با الگوهای غریب‌بومی احساس می‌کند که در شکل‌گیری شخصیت و هویت مخاطب کودک و نوجوان اثر می‌گذارد و چه بسا ممکن است باعث تخریب ذهنیت بومی و هویتی کودک و نوجوان شده و نوعی بلاکلیفی در ساختار هویتی وی را باعث شود؛ بنابراین، پیشتازی ترجمه بر تالیف در حوزه کتاب‌های کودک و نوجوان، زنگ خطری است که باید از سوی همه عوامل مرتبط با کتاب‌های کودک و نوجوان در کشور، از والدین کودکان و نوجوان گرفته تا دست‌اندرکاران بازار نشر و همچنین مسئولان فرهنگی مرتبط با موضوع کتاب در کشور، جدی گرفته شود تا به موقع و هر چه زودتر جلوی آسیب‌های احتمالی و در مواردی حتمی غلبه کتاب‌های ترجمه بر کتاب‌های تالیفی در حوزه کودک و نوجوان در بازار نشر ایران گرفته شود.

این اقدام ضروری، به موقع و پیشگیرانه می‌تواند حلقه ارتباطی بین نسل‌های آینده با الگوهای معرفتی، فرهنگی و اجتماعی بومی و تاریخی را که جنبه‌های ملی، دینی و هویتی آنها پررنگ نشده و وجود دارد؛ این به دلیل نبود خویابوری است.

افتخار به ایرانی بودن

رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار معلمان ۱۳۱۲ در تبیین مسأله افتخار به ایرانی بودن باید به ایرانی بودن خودشان افتخار کند؛ البته با اینکه (بگویم) «افتخار کنید» با توصیه درست نمی‌شود. حالا بعد در مورد کتاب‌های درسی عرض خواهم کرد؛ مفاخر ملی، سابقه فرهنگی، عزت تاریخی، و وقتی که به نوجوان و جوان نشان داده بشود، دروا احساس عزت به وجود می‌آید.

در کیفیت ضعیف است که خانواده‌ها تریح می‌دهند آن محصول را نخرند. خانواده‌ها به خاطر عدم آشنایی با محصولات جدید باز هم سراغ داستان‌های قدیمی می‌روند. نبود تبلیغات کافی در تولید و نشر یک کتاب باعث شده خانواده‌ها در انتخاب کتاب سردرگم بمانند. اما باز هم به قول یکی از نویسندگان کتاب «خدا را شکر که مردم همچنان کتاب دوست دارند و اگر فرصتی پیدا شود، کتاب می‌خرند و می‌خوانند.»

باور به هویت ملی

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای ۲۰مهرماه سال ۹۱ در دیدار معلمان و استادان دانشگاه‌های خراسان شمالی تأکید فرمودند: ما باید کسودک را از آغاز دارای اعتمادبه‌نفس و باور به هویت خود با بیاوریم. البته این مخصوص کودکان دبستانی نیست؛ در دبیرستان هم همین هست. در دانشگاه هم همین هست. در کشور ما متأسفانه فرهنگ کاملاً متحرقی از گذشته پایه‌گذاری شده، که هنوز آثارش از بین نرفته - با این همه تبلیغاتی که ماها از اول انقلاب تا امروز داشتیم - و آن، نگاه نیازمندانه به سمت غرب، بزرگ دیدن غرب و کوچک دیدن خود در مقابل اوست که متأسفانه این فرهنگ ریشه‌کن نشده و وجود دارد؛ این به دلیل نبود خویابوری است.

نگاهی به وضعیت نشر کتاب کودک

ردیف	ناشر	چاپ اول	چاپ مجدد	کل کتاب‌ها	تالیف	ترجمه
۱	خط هشت	۵۲	۱۲۶	۱۷۸	۱۴	۱۶۴
۲	گامی تا فرزانگان	۴۲	۰	۴۲	۴۲	۰
۳	قدیانی	۳۹	۰	۳۹	-	۳۹
۴	سازمان رفاهی و تفریحی شهرداری اصفهان	۳۶	۵۲	۸۸	۳۲	۵۶
۵	بیدایش	۳۲	۰	۳۲	۳۲	۰
۶	مه‌رسا	۲۷	۱۶	۴۳	۸	۳۵
۷	سایه‌گستر	۲۳	۹	۳۲	۱	۳۱
۸	شاولد	۲۰	۱۸	۳۸	۱۳	۲۵
۹	وفایی	۲۰	۰	۲۰	۲۰	۰
۱۰	پرتقال	۱۹	۰	۱۹	۰	۱۹

ردیف	موضوع	کل کتاب‌ها	تالیف	ترجمه	استان تهران	سایر استان‌ها	چاپ اول	چاپ مجدد	شمارگان کل	میانگین قیمت	میانگین شمارگان
۱۲	کودک و نوجوان	۲۳۸۲	۱۳۲۶	۱۰۵۶	۱۰۶۸۸	۶۹۶	۱۰۹۸	۱۰۶۸	۱۰۶۸۵۹۶۵	۱۳۵۹	۵۷۲۳۸۸

موضوع	سال ۱۴۰۰	سال ۱۴۰۱	درصد تغییر
کودک و نوجوان	۱۰۷۲۴	۲۳۸۲	۳۸

